דחריף הוי טבעא דהבא דלא חריף הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא אמר רב אשי כילדותיה מסתברא מדקתני הנחשת קונה את הכסף אי אמרת בשלמא כספא לגבי דהבא פירא הוי היינו דקא תני הנחשת קונה את הכסף דאע"פ דלגבי דהבא פירא הויא לגבי נחשת טבעא הוי אלא אי אמרת כספא לגבי דהבא טבעא הוי השתא לגבי דהבא דחשיב מיניה אמרת טבעא הוי לגבי נחשת דאיהו חשיב ואיהו חריף מבעיא איצטריך סלקא דעתך אמינא הני פריטי באתרא [א]דסגיי אינהו חריפי טפי מכספא אימא טבעא הוי קמ"ל כיון דאיכא דוכתא דלא סגי ביה פירא הוי ואף ר' חייא סבר דהבא טבעא הוי דרב [א]אוזיף דינרי מברתיה דר' חייא לסוף אייקור דינרי אתא לקמיה דרבי חייא א"ל זיל שלים לה טבין ותקילין אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי שפיר אלא אי אמרת פירא הוי הוה ליה סאה בסאה ואסור רב דינרי הוו ליה וכיון דהוו ליה דינרי נעשה כאומר לה [ב]הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח אמר רבא האי תנא סבר דהבא טבעא הוי [ג]דתניא [ב]פרוטה שאמרו אחד משמונה באיסר האיטלקי למאי נפקא מינה לקדושי אשה איסר אחד מעשרים וארבעה בדינר של כסף למאי נפקא מינה למקח וממכר דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב למאי נפקא מינה לפדיון הבן אי אמרת בשלמא טבעא הוי משער תנא במידי דקייץ אלא אי אמרת פירא הוי משער תנא במידי דאוקיר וזיל זימנין דמהדר ליה כהנא וזימנין דמוסיף ליה איהו לכהנא אלא שמע מינה טבעא הוי ש"מ תנן התם [ד]בית שמאי אומרים לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב ובית הלל [ג]מתירין ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר מחלוקת בסלעים על דינרין דב"ש סברי כספא טבעא ודהבא פירא וטבעא אפירא [ד]לא מחללינן וב"ה סברי כספא פירא ודהבא טבעא ופירא אטבעא מחללינן אבל פירות על דינרין דברי הכל מחללינן מ"ט מידי דהוה אכסף לב"ה כסף לב"ה אע"ג דכספא לגבי דהבא פירא הוי לגבי פירא טבעא הוי זהב נמי לב"ש אע"ג דדהבא לגבי כספא פירא הוי לגבי פירא טבעא הוי וחד אמר אף בפירות על דינרין מחלוקת ולמ"ד אף בפירות על דינרין מחלוקת אדמיפלגי בסלעין על דינרין לפלוג בפירות על דינרין אי איפלוג בפירות על דינרין הוה אמינא ה"מ בפירות על דינרין אבל בסלעין על דינרין מודו להן בית הלל לבית שמאי דדהבא לגבי כספא פירא הוי ולא מחללינן קמ"ל תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אין מחללין דאמר רבי יוחנן

אסור

דחריף. יוצא בהוצאה ועובר לסוחר: **כילדותיה מסתברא.** דודאי כן קיבלה מרבו ר"מ שסתם משנה שלו מדאתנייה בהדה הנחשת קונה את הכסף: **אי אמרת בשלמא.** הכסף קונה את הזהב אתנייה: היינו דאצטריך לאתנוייה **הכסף אינו קונה את הנחשת.** דאע"ג דלגבי דהבא הוי פירא לגבי נחשת דלא חשיב הוי טבעא: **אלא אי אמרת כו'.** והזהב קונה את הכסף אתנייה למה לי לאתנויי תו הנחשת קונה את הכסף: **אוזיף דינרי.** לוה זהובים: **אתא לקמיה דר' חייא.** חושש היה משום רבית: **אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי.** ואין היוקר והזול תלוי בהן אלא הזול תלוי במעות דמעות הכסף הם שהוזלו להנתן הרבה בדינר וזה מטבע הלוה ומטבע יקבל: **הוה ליה סאה בסאה.** שהיוקר והזול תלוי בפירות: **ואסור.** דתנן לקמן (דף עה.) לא יאמר אדם לחבירו הלויני כור חטין ואני נותן לך בגורן שמא יוקרו ויצא לידי רבית: **דינרי הוו ליה.** כשלוה את אלו וגבי סאה בסאה תנן(ה) אבל אומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח שאלו שבידו נקנין למלוה וברשותו הוקרו דרבית סאה בסאה דרבנן ובכי האי גוונא לא גזור: **לקדושי אשה.** שאמרו חכמים בפרוטה הודיען כמה היא פרוטה: **למקח וממכר.** מכר לו דינר ביותר מעשרים וארבע איסרין כל מה שהעלה יתר על כן נתאנה לוקח ואם יש אונאה שתות יחזיר אונאה: **לפדיון הבן.** שהוא חמשה שקלים ושקל דאורייתא הוא סלע והסלע ד' דינרי כסף שהם כ' דינר ואם נתן לו אבי הבן דינר זהב מחזיר לו הכהן חמשה דינרי כסף: **אי אמרת בשלמא דהבא טבעא הוי.** ואין היוקר והזול תלוי בו: **משער תנא במידי דקיץ.** שיער תנא פדיון הבן במטבע הקצוב שאפי' בזמן שאינו נמכר יותר מעשרים דינרי כסף יחזיר לו הכהן (ו)ה' דינרים שהזהב תמיד דמיו קצובין כ"ה דינרים שהוא המטבע והכסף הוי פירא לגביה והמעות הן שהוקרו ואם נמכר בשלשים לא יחזיר לו הכהן אלא (ז)חמישית שבדמיו לעולם קצובין וארבעה חומשי דמיו הן פדיון הבן: **תנן התם.** במסכת מעשר שני: **לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב.** מי שיש לו סלעין כסף מעשר שני לא יחליפם בדינר זהב להקל המשוי מעליו: **טבעא אפירא לא מחללינן.** דרחמנא אמר וצרת הכסף(ח): **אבל פירות.** ראשונים של מעשר שני: **דברי הכל מחללינן.** על דינרי זהב. דאפי' לב"ש דאמרי פירא הוא לגבי כספא מודו דלגבי פירא טבעא הוא: **מידי דהוה אכסף לב"ה.** זהב לב"ש אנו למדין מכסף לב"ה כדמפרש ואזיל: **לגבי פירא טבעא הוי.** כדקתני סלעין. אלמא תחילת הפירות נתחללו על הכסף ומודו ב"ה דקדשו במעשר: **אף בפירות על דינרין מחלוקת.** שמאי והלל דלב"ש פירא הוא ואין מחללין: **לפלגו בפירות על דינרין.** ולימרו ב"ש אין מחללין ואנא ידענא דכל שכן סלעין על דינרין וכו' דכיון דדהבא לגבי פירא פירא הוא כ"ש לגבי כספא: **הוה אמינא.** דלא איפלוג ב"ה עלייהו אלא בפירות אבל בסלעין אימא מודי להו דאין מחללין על דינרים: **מסייע דרבי יוחנן [הוא] דאמר.** לב"ש אין מחללין אפילו פירות על דינרין דשמעינן לרבי יוחנן דאיכא למ"ד דהבא פירא הוי ואפילו לגבי נפשיה:

אסור

נעשה כא"ל עד שאמצא מפתח. ורב דבעי מר' חייא אע"ג דמתני' היא בפרק איזהו נשך (לקמן דף עה.) משום דשמא הלכה כהלל דפליגי התם אי הלכתא כהלל:

אחד משמונה באיסר. וא"ת דהכא משמע דאיסר הוי טבעא טפי מפרוטה מדמצריך פרוטה להיות ח' באיסר ובפ"ק דקדושין (דף יב.) קאמר הא דאייקור איסרי הא דזול הא דתניא פרוטה אחד מו' באיסר דזול איסרי וקס ל"ב בזוזא ועוד היכי פריך בסמוך משער תנא במידי דאוקיר וזול הא משער הכא תנא באיסר דאוקיר וזול כדאמר בקדושין וגם מדמשערת ליה בדינר של כסף אלמא לא קיץ ליה איסר וי"ל דהכי פירושו פרוטה אחד משמונה באיסר ובאיזה איסר שיש בדינר כסף כ"ד איסר ושיש כ"ה דינר בדינר של זהב והשתא כולהו משער בדינר של זהב לכך פריך מיניה אבל באיסר ודינר כסף לא משער מידי והוה מצי למימר בכולהו נ"מ לקדושי אשה אלא דמזכיר נפקותא בכל חד דה"נ הוי מצי למימר בכולהו נ"מ למקח וממכר:

לקדושי אשה. הוה מצי למימר דנ"מ לחמש פרוטות דמתניתין (לקמן דף נה.) אלא חדא מינייהו נקט:

למקח וממכר. פרש"י שאם מכר לו דינר ביותר מכ"ד איסרין נתאנה לוקח ואם יש שתות יחזיר וקשה דהא זימנין דזול איסרי כדאמרי' בקדושין (שם) לכן נראה לפרש שאם מכר לו חפץ בכ"ד איסרין כשהיו כ"ד בדינר ואח"כ זול והיה ל"ב בדינר אינו יכול לפטור עצמו בכ"ד איסרין ולומר הדינר הוא דאייקר ואיסרין עמדו במקומן אלא יתן לו דינר כסף או ל"ב איסרין:

אחד מכ"ה בדינר זהב. קשה לר"ת איך היה בימיהם שהיה זהב יקר כל כך שדינר זהב היה שוה כ"ה דינר של כסף ועתה בזמן הזה זקוק זהב שוה לכל היותר י"ב זקוקין כסף ואור"ת דדינר זהב היה שוקל ב' דינרי כסף לפי שהזהב כבד מכסף וגם דינר זהב היה עב משל כסף דאמר באלו טריפות (חולין דף נה:) נסתייך הימנו כעובי דינר זהב וכן פרק עושין פסין (עירובין דף יט.) ופרק בתרא דחגיגה (דף כו.) מה מזבח שאין בעוביו אלא דינר זהב משמע דדינר זהב לא היה עוביו שוה לשל כסף והיה בעוביו ובמשקלו שוה כ"ה דינר של כסף ואין להאריך כאן יותר בזה(ט):

וטבעא אפירי לא מחללינן. אע"ג דבהגוזל קמא (ב"ק דף לז:) גבי מעות של בבל והם בבבל פריך אי מלכות מקפדת היכי ממטי להו דזבין בהו בהמה אלמא מחללינן טבעא אפירי התם שאני שהפירות הם כבדים להוליך ולקנות מעות ירושלים מלכיות מקפידות ולא אפשר אלא לקנות בהמה:

לגבי

עין משפט
נר מצוה

ח [א] [רב אלפס פ"ה דב"מ דף קח:]:
ח ב מיי' פ"ג מהל' טוען ונטען הל' א ופ"א מהל' שקלים הל' ב ג טוש"ע ח"מ סי' תכ סעי' מב [וסי' פח סעיף א] [וביו"ד סי' שה סעי' א]:
ט ג מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' יג:
י ד מיי' שם פ"ד הל' ו:

◆

רבינו חננאל

ובילדותיה היה שונה הכסף קונה את הזהב. אמר רב אשי כילדותיה מיסתברא ודייק ממתני' דקתני הנחשת קונה את הכסף ונדחה ואסיק' איצטריך סד"א הני פריטי דנחשת באתריה דסגיין אינהו חריפי טפי מכספא ואימא טיבעא הוי קמ"ל כיון דאיכא דוכתא דלא סגיין בהו פירא הוו ואע"ג דחריפי טפי מכספא. ואף רב חייא סבר דהבא טיבעא הוי דרב אוזיף דינרי מברתיה דר' חייא וכו'. אמר רבא האי תנא סבר דהבא טיבעא הוי דתניא פרוטה שאמרו אחד משמונה באיסר האיטלקי למאי נפקא מינה לקידושי אשה לידע כי אין אשה מתקדשת בפחות משמונה באיסר האיטלקי אבל הפרוטות עולות ויורדות והעיקר חשבון זה האיסר. איסר אחד מכ"ד בדינר של כסף למאי נפקא מינה למקח וממכר פי' מי שמכר חפץ לחבירו בכך וכך איסרין חייב לתת לו איסרין [א] שהן כל כ"ד דינרין דינ' דינ' של כסף שהן רביעי של סלע. דינר של כסף אחד מכ"ה בדינר של זהב למאי נפקא מינה לה' סלעין דפדיון הבן. פי' דינר כסף הוא רביע סלע כ"ה דינר כסף הוה דינר של זהב נמצאו בדינר ו' סלעים ורביע סלע נמצא פדיון הבן שהוא ה' סלעים ד' חומשין מדינר של זהב וסבר האי תנא עיקר המטבע דינר של זהב והכסף כמו פירות חשוב ואין משערין אלא בדינר של זהב הילכך כשהן כ"ה דינר של כסף בדינר של זהב נותן לכהן בפדיון הבן כ' דינרין שהן ד' חומשי דינר של זהב ואם הן ל' נותן לכהן כ"ד דינר שהן ד' חומשי דינר של זהב ואם הן ט"ו דינר של כסף בדינר של זהב נותן לכהן י"ב דינר שהן ד' חומשי דינר של זהב. אלא אם תאמר הכסף מטבע והזהב פירא משער תנא במידי דאוקיר וזיל שאם נמכר דינר זהב בכ"ה דינר כסף נותן לכהן כ' דינר

[א] נראה דצ"ל שהן אחד מכ"ד מדינר של כסף שהן רביע של סלע.

מסורת הש"ס

א) [עיין פרש"י לקמן מו: ד"ה דלא סגי], ב) [לקמן מו. עה.], ג) עדיות פ"ד מ"ז קדושין יב. [תוס' דב"ב פ"ה], ד) מ"ש פ"ב מ"ז, ה) [לקמן עה.], ו) חמישי' שבדמיו דהיינו ד' דינרין. רש"ל, ז) דהיינו ששה דינרין. רש"ל, ח) [דברים יד], ט) [וע"ע בתוס' כתובות נט. ד"ה נתן וכו' ובתוס' שבועות מד: ד"ה התקבלת וכו' ובתוס' בכורות נ. ד"ה דמודנא ובתוס' זבחים קטו: ד"ה נכה],

◆

מוסף רש"י

דסגיי. לשון הילוך הוא (לקמן מו.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

בפדיון שהן ד' חומשי דינר זהב ואם הם ל' נותן כ' שהן שני שלישי דינר זהב ואם הוקרו ועמדו ט"ו דינרי כסף בדינר של זהב חייב לתת לכהן דינר זהב ושליש דינר זהב למלאות לו כ' דינרי כסף אלא ודאי האי תנא סבר דהבא טיבעא הוי נתברר כי זה התנא סבר דהבא טיבעא הוי. ור' חייא ור' אשי דהוו בתרא סברי דהבא טיבעא הוי ובשינוי דחינן לטעמיה ואית מאן דאמר אשינוי לא סמכינן. ג' שמועות נאמרה שמועה זו שתיהן הראשונה והשניה עלו בקושיא והשלישית היא המחוור ועיקרה בענין מעשר שני ונתתה בכסף. ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך תנן התם במעשר שני פ"ב ב"ש אומר לא יעשה אדם סלעין דינרי זהב וב"ה מתירין אמר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל ולר' יהושע את כספם דינרי זהב. פי' אדם שמכר מעשר שני שלו בסלעים שהם של כסף וביקש עוד למכור הסלעים בדינרי זהב בית שמאי סברי דהבא פירי הוי ואין לאדם לקנות בדמי מעשר שני פירות אלא בירושלים בלבד ולפיכך חוץ לירושלים לא יעשה. וב"ה סברי דהבא טיבעא הוי וכספא פירא ומותר למכור פירות מעשר שני במטבע ברחוק חוץ מירושלים. וחלקו ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר בסלעין על דינרין מחלוקת אבל פירות בדינרי זהב אפי' לב"ש מחללין דדינרי זהב לגבי פירות ודאי טיבעא הוי וחד אמר בפירות על דינרין מחלוקת וכל שכן בסלעין על דינרין. ואמרי' תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר אפי' בפירות